

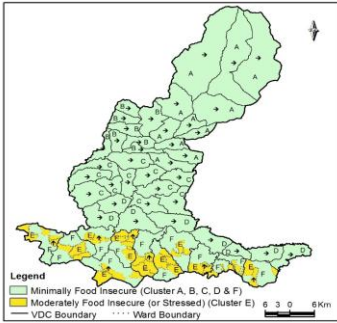
धादिङ्ग

जिल्ला खाद्य सुरक्षा बुलेटिन
अंक: १२

रिपोर्टिङ्ग अवधि: २०७० मंसिर-फागुन (मध्य नोभेम्बर-मध्य मार्च २०१४)
पूर्वनिश्चय अवधि: २०७० चैत्र-२०७१ असार (मध्य मार्च-मध्य जुलाई २०१४)

खाद्य सुरक्षा चरण बर्गिकरण नक्सा

चरण बर्गिकरण सूचकहरू

सूचकहरू	गाविस समूहहरू					
	A	B	C	D	E	F
क्षेत्रगत प्रभावहरू						
खाद्य उपभोग खाद्यान्न तथा आहारमा विविधता, खाद्य समृद्धि	१	२	१	१	१	१
निष्पोषणजन्य परितंत्र (निर्वाहपूरती)	१	१	१	१	२	१
तीव्र बाल कुपोषण (५-२९ महिना), समग्र तीव्र कुपोषण दर (Global Acute Malnutrition-GAM) अनुसार दुबलो (wasting)	१	१	१	१	१	१
भोजनानुपुष्कण तत्त्वहरू						
उत्पन्नता						
उत्पादन: पहिलो मुख्य वाली: धान निष्पादको (B,C,D,E,F), कोदो निष्पादको (A&E)	१	१	१	१	१	१
दोस्रो मुख्य वाली: गहुँ हुकीरको (A,B,C & F), कोदो निष्पादको (D)	१	१	१	१	NA	१
तेस्रो मुख्य वाली: गहुँ हुकीरको (C&D)	NA	NA	१	१	NA	NA
घरघुरीहरूमा खाद्य सञ्चयको अवस्था	१	१	१	१	२	१
प्रमुख बजारमा मुख्य खाद्यान्नको सन्चय	१	१	१	१	१	१
खाद्य पहुँच						
घामान, गहुँको मिठो, र अन्य मुख्य खाद्य वस्तुहरूको बजार मूल्य	२	२	२	२	२	२
गाविस मित्र र बरपरका गाविसहरूमा रोजगारीका अवसरहरू	१	१	१	१	१	१
आम्दानी: गैर काठ वन पैसाबाट, नगरे: उच्च मूल्य वाली, र साना व्यावसाय	१	१	१	१	१	१
आम्दानी: मानु, दुध, अण्डा, माछा, मह	१	१	१	१	१	१
विशेषण	१	१	१	१	१	१
खाद्य उपभोग						
रोगज्याडी र मातासतीका घटनाहरू	१	१	१	१	१	१
खाने पानीको आपूर्ति र सरसफाई (खुला दिक्का विस्वाव मुक्त)	१	२	१	२	१	१
बिस्तार						
वाहिरी बसाइसराई (अभावबाट प्रेरित)	१	१	१	१	१	१
मानव सुरक्षा (सामाजिक हिंसा, र बन्द/अवरोध)	१	१	१	१	१	१
बजारपार्यता विधि तथा जोषिगता						
जलवायुको जोषिमका घटनाहरू: बाढी, पहिरो, सुष्का, विपात, अविनाशमान, र हरिवाताम	१	१	१	१	१	१
विपत्त: भूकम्प, आगजनी	१	१	१	१	१	१
बरपर चरण बर्गिकरण						
४ महिना बढिको पूर्वनिश्चय	▶	▶	▶	▶	▶	▶

* खाद्य सुरक्षा सामान्य भएर भएको आधारमा गाविसहरूको समूह बनाइएको छ। हेरक सूचकको बर्गिकरण समर्थन सूचकको परिभाषात्मक मान संयम भएकाले आधारमा गरिएको छ।

चरण बर्गिकरण

- पहिलो चरण: न्यूनतम खाद्य असुरक्षित - जीविकोपार्जनका पूर्तिहरू (उपचयन) परिचयन गरिसकेन घरघुरीहरूको खाद्य र गैर खाद्य आवश्यकताहरू पूर्ण गरिएको (खाने कोदो) अवस्था। यी घरघुरीहरू आफ्नो सामाजिक, प्राकृतिक तथा आर्थिक स्थितिका कारण विचयन खाद्य, प्रकोप, महामारी र दुर्घटनाबाट बच्न सक्ने क्षमता राख्दछन्।
- दोस्रो चरण: शोषणजन्य परितंत्र (निर्वाहपूरती) - घरघुरीहरूले जीविकोपार्जनका साधनहरू नपुग्दासम्म खाद्य तथा गैर खाद्य आवश्यकताहरू पूर्ण गरिनु नसकेको अवस्था, तर केही अत्यावश्यक गैर खाद्य आवश्यकताका लागि भने यी घरघुरीहरूले वित्तिय परिश्रम गर्ने नसकेको अवस्थाका लागि निर्वाहपूरती उच्च आवश्यकता पूर्ण गर्न सक्दछन्।
- तेस्रो चरण: उच्चतम खाद्य असुरक्षित (वा संकटको अवस्था): घरघुरीहरूमा साविकको तीव्र कुपोषण वा मो भन्दा माथिल्लो स्तरको कुपोषण निम्त्याउने खाद्य उपभोग अभावको अवस्था, जीविकोपार्जनका साधनहरू द्रुततर गतिमा निम्त्याए (विचयन गैर)। मात्र न्यूनतम खाद्य आवश्यकता पूर्ण गरिनु नसकेको अवस्था जसले गर्दा घरघुरीहरूलाई मर्ने खोटा खाद्य उपभोग अभाव तर्फ अग्रसरे विचयन गर्न हुन्छ।
- चौथो चरण: शोषण खाद्य असुरक्षित (वा आणतकालीन अवस्था): घरघुरीहरूले जीविकोपार्जनका साधनहरू नपुग्दासम्म खाद्य तथा गैर खाद्य आवश्यकताहरू पूर्ण गरिनु नसकेको अवस्था। यस अवस्थाले अति उच्च स्तरको तीव्र कुपोषणबाट प्रेरित गर्दछ जसले उच्च रक्तचाप र मृदुल वडाउनुका साथै मर्ने खोटा खाद्य उपभोग। यस अवस्थामा द्रुतका कारण उच्च स्तरको हिंसा र हिंजुलुमा परितंत्रको सम्भावना हुन्छ। तत्काल कार्यक्रम वा सहयोगको आवश्यकता रहेको अवस्था।
- पाँचौं चरण: मानव आणतकालीन (अतिक्रम वा भोकमरीको अवस्था): मो क्षेत्रका प्राय सम्पूर्ण घरघुरीहरूमा खाद्य र अन्य आधारभूत आवश्यकताहरूको परम अभावको अवस्था आएको भोकमरी, अभाव, मुख्य जोषितहरूको परिश्रम गर्नु शक्ति भएको र मानव जीवनको क्षति प्रारंभ हुन्छ। सम्पूर्ण घरघुरीहरूमा खाद्य र अन्य आधारभूत आवश्यकताहरूको तीव्र अभावको चुनौतीमा हुन्छ- खाद्य, प्रकोप, मातासती जीविकोपार्जन वा पुर्वाधारहरूको विनाश र बेसाह्र अवस्था भएको अवस्था। तत्काल मानवीय सहयोगको आवश्यकता।

पूर्वनिश्चय

विश्वास योग्य सुरक्षा रोजगारीका साधनहरू चरण बर्गिकरण: शोषण विनाश, जिल्ला विकास कार्यक्रम, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, जिल्ला कृषि विकास कार्यक्रम, जिल्ला वन विकास, जिल्ला पशु सेवा कार्यक्रम, जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यक्रम, जिल्ला खाद्यसुरक्षा र सरसफाई कार्यक्रम, महिला तथा बालबालिका विकास, जिल्ला स्वास्थ्य विकास, जलवायु विकास केन्द्र, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषदको कार्यालय, नेपाल चरम विकास, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला साकारणीकरण, जिल्ला उद्योग बिकास समूह, गैर सरकारी मानव, अन्य वरपरकारी संस्थाहरूको सहयोग: SBO, UMN, FCOFIN, FIAM Nepal, Right-to-Food Network, and HIMS (NGO), WFP -- मो सबै संस्थाहरू रेडक्रस सहयोगी भएको विना।
यस जिल्ला खाद्य सुरक्षा बुलेटिन तयारपार्न खाद्य सुरक्षा समिति अन्तर्गत जलवायु विकास समितिको सहयोग प्राप्त। (NeKSAP) को निमन भएर तयारपार्न सफल भयो।

www.neksap.org.np

अनुमानित खाद्य असुरक्षित जनसंख्या

खाद्य असुरक्षित गाविसहरू (चरण ३ र चरण ४)	अनुमानित जनसंख्या (चरण ३ र चरण ४)
कुल	सांख्यिक छैन
जम्मा असुरक्षित जनसंख्या	
जिल्लाको जम्मा जनसंख्या (२०११ को गणना अनुसार)	३२९,०१७

खाद्य सुरक्षा विवरण

हालको खाद्य सुरक्षा अवस्था: मंसिर-फागुन २०७० (मध्य नोभेम्बर-मध्य मार्च २०१४)

जिल्ला खाद्य सुरक्षा सञ्चालन विभाग जिल्ला न्यूनतम खाद्य असुरक्षित अवस्था (चरण १) मा परेको जनाएको छ। यद्यपि, चरण बर्गिकरण नक्साका देखाए अनुसार दक्षिणी भेगका १२ गाविसहरू (समूह E) का केही वडाहरू मध्यमस्तरिय (चरण २) खाद्य असुरक्षित अवस्थामा परेका छन्। यी गाविसहरूमा किनचोक (वडा नं. १,४,५,६), बैरेनी (वडा नं. २,३,६), जोगीमारा (वडा नं. १,४,५,६), घुम्सा (वडा नं. ४,६,९), बेनीघाट (वडा नं. ३,४,६), महादेवस्थान (वडा नं. २,३,६), भूमिस्थान (वडा नं. १,२,४), गजुरी (वडा नं. ७,८,९), पीडा (वडा नं. ६,७,८,९), घाके (वडा नं. ५,६,८,९), तम्बु (वडा नं. ५,६,८,९) र नौबिसे (वडा नं. १,३,६) पर्दछन्।

यी वडाहरूमा करिब २,७०० घरघुरीहरू (समूह E) का कुल घरघुरीको ५४ प्रतिशत) चरण २ मा परेको रिपोर्ट छ। ती घरघुरीहरूमा घेपाइ र तामाड जस्ता विभाजनित बजार र साना किसानहरू पर्दछन्। यी क्षेत्रका घरघुरीहरूले परम्परागत निर्वाहपूरतिहरू अपनाएको तर खाद्य उपभोगको अवस्था राम्रो नभएको रिपोर्ट छ। यी घरघुरीहरूले कोदो, मकै र खोलेमा निर्भर भएको पाइयो। जिल्ला खाद्य सुरक्षा सञ्चालनका अनुसार अधिकांश घरघुरीहरू संग २-३ महिनाका लागि मात्र प्यान्त खाद्य संचिती भएको र ४०-६० प्रतिशत घरघुरीहरूले मात्र आधारभूत खाद्य आवश्यकता परिपूरती गरेको छ। उभावित घरघुरीहरूले नगद तथा खाद्य वस्तुहरू बेचापैचो गर्ने र जड्झो कन्दमूल, कम रूचीकर खाना माथि निर्भर हुने, र खानाको परिमाण घटाउने जस्ता निर्वाहपूरतिहरू अपनाएको रिपोर्ट छ।

जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयका अनुसार ३ प्रतिशत बालबालिकाहरूमा कुपोषण (कमतील) देखाएको रिपोर्ट छ। यद्यपि, प्रयास नेपाल नामक स्थानीय गै.स.स. का अनुसार महादेवस्थान गाविस (समूह E) मा दुबलोपन (wasting) को दर उच्च भएको पाइयो, जसलाई विस्तृत अध्ययन गर्ने जरुरी छ।

पृथ्वी राजमार्ग र जिल्ला सदरमुकाम बरपर (समूह B,C & F) मा पर्ने जिल्लाका दक्षिणी र मध्य भागमा तरकारी, पशुजन्य उत्पादन र ज्वलादारी रोजगारी मार्फत उल्लेख्य आम्दानी भयो। यी समूहहरूका गाविसहरूमा पशुजन्य उत्पादन र तरकारीबाट क्रमशः रु. ४० करोड र रु. १ अर्ब ५ करोड बराबरको आम्दानी भयो।

जिल्लाको उत्तरी भागमा पर्ने समूह A का घरघुरीहरूले नागबेली, निरमसी, र चिराइती जस्ता गैर काठ वन पैसाबाट र पशुजन्य उत्पादन मार्फत आम्दानी गरे। जिल्ला वन कार्यालयका अनुसार रु. १ लाख को आम्दानी भएको रिपोर्ट छ जुन गत अनुगमन अवधिको भन्दा कम हो।

समूह E का लगभग १,९०० घरघुरीहरूले नौज क्षेत्र र सावजनिक विकास कार्यक्रम मार्फत प्राप्त ज्वलादारी कामबाट करिब रु. ४ करोड २० लाख आम्दानी गरे।

सम्पूर्ण बजारहरू प्यान्त खाद्य संचितीका साधन सामान्य रूपमा सञ्चालनमा रहे। गत अनुगमन अवधिको तुलनामा मोटा चामल र गहुँको मिठोको मूल्य १०-१२ प्रतिशतका दरले बृद्धि भयो। लगभग २५,००० घरघुरीहरूले करिब १ अर्ब २९ करोड विप्रेषण रकम प्राप्त गरे।

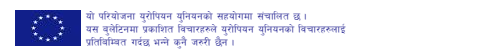
जिल्ला खाद्यसुरक्षा तथा इल विकास समन्वय समिति र जिल्ला विकास समितिका अनुसार क्रमशः ७२ र ८५ प्रतिशत घरघुरीहरू संग सुरक्षित खाद्यपानी र चर्पीको सुविधा भएको रिपोर्ट छ। कुल ६ गाविसहरू (यस अर्धमा २ गाविस धप) खुसा दिसा मुक्त क्षेत्र घोषित भएका छन्।

खाद्य सुरक्षा पूर्वनिश्चय: चैत्र २०७०-असार २०७१ (मध्य मार्च - मध्य जुलाई २०१४)

आउँदो अनुगमन अवधिमा पनि जिल्ला न्यूनतम खाद्य असुरक्षित अवस्थामा रहनेछ। प्राय घरघुरीहरू संग गहुँ, मकै (तल्लो क्षेत्रमा) को बाली कटाईबाट र मकै, कोदो र धानको पहिलोसँचितीबाट प्यान्त खाद्य संचिती रहनेछ। कृषि जन्य उत्पादन (तरकारी), गैर काठ वन पैसाबाट र पशुजन्य उत्पादनको बेवबिखनबाट सामान्य स्तरमा आम्दानी हुने अनुमान छ। सामान्य मूल्यका साथ प्यान्त खाद्यान्न आपूर्ति हुनेछ।

दक्षिणी भेगका १२ गाविसहरूमा विकास कार्यक्रमहरू र बरपरका क्षेत्रमा कृषि कार्यक्रम (धान रौप्रा) ज्वलादारी रोजगारीको अवसरहरू प्राप्त हुने र खाद्य सुरक्षा अवस्थामा सुधार आउने अनुमान छ। वर्षको यस समयमा उपलब्ध हुने मिठा, भ्याक जस्ता परम्परागत जड्झो खाद्य वस्तुहरूको उपलब्धताले खाद्य सुरक्षामा सहयोग पुरने अनुमान छ।

जिल्लामा साना दक्षिण भेगका खालका मनसुनी वर्षायामबाट हुने प्रकोपहरू हुन सक्ने छ, जसले सडक यातायातमा अवरोध ल्याउन सक्ने तर यसले खाद्य सुरक्षा अवस्थामा न्यून मात्रामा मात्र प्रभाव पार्ने अनुमान छ।

यो रिपोर्टमा पूर्णतया सुनिश्चकको सहयोगमा संचालित छ। यस बुलेटिनमा प्रकाशित विवरणहरूले सुनिश्चक सुनिश्चकको विचारहरूलाई प्रतिबिम्बित गर्दछ भन्ने कुरो जस्तो छैन।